

РОЗДІЛ III. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ

УДК: 316.35+141(045)

МЕРЕЖЕВА ВЗАЄМОДІЯ ТА ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ДІЇ: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

О. Поліщук, доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Встановлено, що на сучасному етапі розвитку мережі вносять кардинальні зміни у всі сфери суспільного життя, а відповідно мають вплив і на формування колективної дії. Прикладом цього є всесвітня павутина, комп'ютерні навчальні програми, інтерактивні інсталяції у мистецтві, комп'ютерна анімація, цифрові відео й фотографія, що презентують новий соціальний простір, який виявляється у нових способах світобачення й світорозуміння його людиною, у нових технологіях, формах, засобах діяльності тощо. Відмічено, що мережева взаємодія є демократичною й прозорою. Учасник мережевої взаємодії є діюча, активна особистість довкола якої формується коаліція та союз, що в апіорі утворюють колективну дію. Обґрунтовано, що мережа – це завжди взаємодія між індивідами спрямована на організацію групи з метою формування колективної дії для вирішення тих чи інших проблем. У цьому випадку під мережею розуміється група з трьох та більше осіб, що співпрацюють з метою досягнення не лише власних, а й колективних цілей. Розглянуто місце довіри у мережевій взаємодії і те яке вона має значення для колективної дії. Відмічено, що довіра може виникнути лише на основі спільних цінностей, зіставленого сприйняття соціального світу, своїх власних та інших соціальних практик, усвідомлення можливості їхнього узгодження.

Ключові слова: мережа, колективна дія, група, взаємодія, віртуальний світ, довіра.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із практичними завданнями. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується значним накопиченням інформації, яка відіграє важливу роль у житті людини. У зв'язку з цим з'явилася думка про те, що хто володіє інформацією – той володіє світом. І це дійсно так.

В ХХІ ст. великих обертів набрав розвиток науки, особливо технічної. Свідченням цього є винайдення Інтернету, який створив умови для появи соціальних мереж, люди перемістилися із реальної площини здобування інформації у віртуальну [11]. Це свідчить про те, що соціальні мережі здійснюють неабиякий вплив на буття людини. Сьогодні все більше стає учасників, користувачів мережі Інтернет. Важко уявити, що людина ХХІ століття не має чи не вміє користуватися цією мережею, і якщо ще декілька років тому Інтернет був засобом «розкоші», то сьогодні, він стає засобом для здобуття інформації, кожен другий громадянин реєструється в соціальних

мережах Всесвітньої мережі Інтернет. Усі зареєстровані починають свою активну діяльність у нових соціальних мережах, які міцно увійшли до списку найвідвідуваніших сайтів. Вона, можна сказати, «затягує» людину. Остання потрапляє в інший світ, який є таким, яким хоче його бачити людина, вона має здатність швидко змінюватися, перелаштовуватися відповідно до потреб людини.

Ще однією можливістю соціальних мереж є те, що до них залучено дуже велику кількість людей. У найбільших соціальних мережах кількість користувачів перевищує населення держав. Тобто відбуваються світові суспільно-інтеграційні процеси, які, на думку дослідників, можна назвати глобалізаційними. Найвиразнішою ознакою цього процесу вважають всесвітню комп'ютеризацію міжособистісних взаємин як окремих осіб, так і людства в цілому. Масштаби охоплення людських ресурсів комунікативними мережами стали дійсно глобальними, про що свідчать аудиторії соціальних мереж, які налічують сотні мільйонів користувачів з усіх країн світу. А це в свою чергу порушує питання, пов'язані із взаємодією, щільністю та централізацією.

Отже, все це змушує нас замислитися над появою нової – мережевої форми взаємодії та колективної дії.

Аналіз досліджень і публікацій. Мережева взаємодія індивідів здійснюється при допомозі соціальних мереж. Сучасна теорія соціальних мереж бере свій початок ще в середині ХХ століття завдяки працям Р. Соломоноффа та А. Рапопорта. Термін «соціальна мережа» вперше вжив у 1954 році соціолог Дж. Барнс у своїй праці «Людські відносини», де також було подано кілька соціограм – візуальних діаграм, в яких кожна особа виглядала як крапка, а лінії поміж ними вказували на їх зв'язок. Пізніше П. Ердос, А. Реньї, Д. Уоттс і С. Строгач розвинули теорію соціальних мереж, досліджуючи принципи об'єднання окремих індивідів у групи, ступені близькості неоднорідних груп з точки зору соціологічних та математичних методів. На початку 70-х років М. Грановеттер опублікував в Американському соціологічному журналі статтю, в якій заявив, що фундаментальна слабкість сучасної соціологічної теорії полягає в тому, що вона жодним переконливим чином не пов'язує взаємодії на макрорівні з моделями макрорівня. Дослідник сконцентрував свою увагу на малих групах індивідів, їх покличах, інтересах та приводах до взаємодії один з одним, що, зрештою, призводить до соціальних змін та зрушень на значно масштабнішому рівні. Аналізуючи «Силу слабких зв'язків» – саме так називалася його стаття (The Strength of Weak Ties), М. Грановеттер вказував на

парадоксальні можливості, що їх відкриває мережа. Бо межі сильних зв'язків, коли йдеться про родину, коло друзів, є надто щільними для подальшого розростання, а слабкі зв'язки, які включають ширше коло знайомих (ті, в свою чергу, теж входять в інші умовні кола спілкування і взаємодії), що є перспективнішим з точки зору росту і доступу, до різноманітних ресурсів: інформаційних, інтелектуальних, фінансових та інших.

Серед вітчизняних дослідників, особливої уваги заслуговує праця М. Бойченка «Стійкі комунікативні спільноти й соціальні практики» у якій визначено поняття, зміст, ознаки соціальних мереж та з'ясовано базові комунікативні парадигми розвитку соціальних мереж [2, с. 218–240].

Також ця тематика знайшла своє відображення у працях Дж. Барлоу, Р. Барбрука, Е. Камерона, Н. Крістакиса і Дж. Фаулера, Дж. Хайтцмана, П. Тейлора та ін.

Як бачимо мережева взаємодія індивідів викликає неабиякий інтерес дослідників, особливо в період інформаційного розвитку суспільства. Адже саме інформація, у якій закодоване ціннісне соціальне навантаження, сприяє формуванню колективної дії. Однак ці питання сьогодні ще малодосліджені, а тому особливості формування колективної дії сучасних спільнот за допомогою мережевої взаємодії є актуальними і перспективним.

Формування цілей статті: здійснити аналіз впливу мережевої взаємодії на формування колективної дії.

Завдання статті: 1) розкрити суть мережевої взаємодії; 2) з'ясувати особливості мережевої взаємодії у формуванні колективної дії спільнот.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У ХХІ ст. мережі як технічний й соціокультурний феномен вносять кардинальні зміни у всі сфери суспільного життя. Всесвітня павутина, комп'ютерні навчальні програми, інтерактивні інсталяції у мистецтві, комп'ютерна анімація, цифрові відео й фотографія презентують новий соціальний простір, який виявляється у нових способах світобачення й світорозуміння його людиною, у нових технологіях, формах, засобах навчання й діяльності тощо. Він позначений низкою нових феноменів, як-то: комп'ютеризація діяльності, вдосконалення й поширення електронних носіїв інформації, візуалізація суспільного простору, розвиток інформаційних мереж тощо.

Мережеві взаємодії здійснюються в таких формах організації людської діяльності, є демократичними, оскільки надають людині рівні можливості. Наявність рівного доступу до будь-якої інформації А. Бард й Я. Зодерквіст

кваліфікують як прозорість мережевої взаємодії. На думку дослідників, принцип прозорості може виявлятися також у тому, що учасники мережевої взаємодії у будь-який момент можуть зробити внесок до інформаційного ресурсу. Вони виступають не лише споживачами, а й творцями необхідної інформації [1]. У такий спосіб відбувається долучення індивіда до інформаційної спільноти, а це створює умови для формування колективної дії. Оскільки через сприйняття інформації, тих цінностей які вона несе, чи її творення людина долучається до колективної дії спільноти, яка підтримує, творить, розповсюджує ту чи іншу інформацію.

Зважаючи на таке розуміння мереж ми констатуємо, що вони є унікальною платформою для консолідації різних груп суб'єктів на основі спільності їх інтересів, цінностей, при цьому в результаті комунікативної взаємодії виникає масштабний синергетичний ефект. Мережі сприяють структуризації комунікативного простору, створенню віртуальних співтовариств, які часто на практиці перетворюються на громадські об'єднання. А громадським інституціям дають можливість поширювати свої ідеї, залучати до своїх лав нових членів та координувати їх дії. Спостерігається взаємопроникнення повсякденної соціальної реальності і віртуальної. Як зазначає Г. Кардозо (G. Cardoso), «...ми бачимо нове поняття простору, де фізичне і віртуальне впливає одне на одне, закладаючи підґрунтя для виникнення нових форм соціалізації, нових форм життя і нових форм соціальної організації» [9]. Тобто, мережі є тим феноменом, що дозволяє створювати нові форми взаємодії. І цей феномен має свої особливості мережевої взаємодії. Зокрема, вона дозволяє ментально й майже без зайвих затрат енергії та сил встановити велику кількість прямих контактів. Ця обставина полегшує процес розширення колективної дії шляхом пошуку нових партнерів з необхідними якостями та професійними характеристиками. Даний тип взаємодій свідчить про те, що людина здатна не лише існувати у нестійкому комунікативному середовищі, а й постійно утворювати адекватні форми власної реалізації. Тому, за твердженням С. Кувшинова та Г. Ярославцевої, найбільш популярними стануть ті сервіси, які будуть сприяти навчанню та самонавчанню, особливо актуальному в сучасній ситуації розширених освітніх комунікацій, дистанційного використання інформації [6, с. 129–133]. А також сервіси з інформацією яких особистість найбільше себе ідентифікує.

Наступною особливістю мережевої взаємодії є суверенізація її учасників. Мова йде про досягнення принципово нового рівня соціальної

комплексності, яка має мало спільного з карикатурою «механічної солідарності» (Е. Дюркгейм). Мережеві спільноти – це об'єднання суверенних особистостей, а не спільноти громадян. Тому у мережевих взаємодіях головним є захист суверенітету особистості, захист від посягань на неї. Діючою особою мережевої взаємодії є активна особистість, довкола якої формуються коаліції та союзи, що утворюють колективну дію. Вони виникають та розпадаються за їх бажанням. Мережеві співтовариства самоорганізуються. Вони є спільнотою за принципом більш-менш постійних контактів, які є наслідком загального для них інтересу. Пересічна людина сьогодні вдень і вночі прив'язана до засобів мережевої взаємодії. У своєму повсякденному спілкуванні вона, як правило, заплутана мережею ділових контактів. Соціальні мережі операціоналізуються, стають все більше безособистісними та швидкоплинними. Тимчасовість – це також умова мобільності. Контакт має швидко з'являтися і швидко зникати. Прикладом цього є повідомлення на електронній пошті, короткі SMS-повідомлення, односкладні ділові відповіді по мобільному телефону. Комунікація на службі у людини, чи людина на службі комунікації? Питання риторичне. Людина стає генератором повідомлень. Мережеві технології створили новий тип «соціальних мереж», які змогли надати якості стійкої комунікації випадковим людським контактам – форумам, Інтернет-конференціям, блогам тощо. Мережеві спільноти, які утворюються є спільнотами людей, які використовують мережі. В основі будь-яких мереж лежить комунікація індивідів. Зміни та найбільш очевидні прояви необхідно шукати у змінах життя індивідів. Мова йде не лише про психологічну трансформацію, яку довелося пережити індивіду в останні десятиріччя, а й про певну форму регулювання внутрішніх відносин у товаристві.

Цікавими у даному контексті міркувань є наукові розвідки американських вчених Дж. Ліклайдера та Р. Тейлора. Досліджуючи особливості сучасних соціальних комунікацій, вони розмірковують над проблемою, якими мають бути інтерактивні онлайн спільноти. На їх думку, це будуть спільноти, які об'єднані не географічно, а за інтересами. «У більшості галузей вони складаються з географічно віддалених елементів, які часом скупчуються у невеликі масиви, а інколи працюють нарізно», – стверджують дослідники [13, с. 37–38]. З цією точкою зору солідаризується Л. Смола. Вона зазначає, що мережа – це група окремих суб'єктів, які мають спільні неформальні норми або цінності, що становлять нову форму соціальної організації. Соціальні медіа сьогодні – блоги, соціальні мережі, сформовані

цілісні віртуальні соціальні світи, колоборативні проекти, спільноти, віртуальні соціальні ігри та форуми залишаються альтернативними джерелами інформації, яким користувачі схильні довіряти [6].

Суттєвою особливістю мережевої взаємодії є кардинальна зміна природи соціальних спільнот. Новий контекст соціальної реальності суттєво впливає на їх життя. Людина епохи «плинної модерності» вже не втиснута у міцні лещата соціального світу. Руйнація та мінливість узвичаєних соціальних структур та норм зумовлює дисбаланс між соціальним та індивідуальним. На сьогодні суспільство стає все більше індивідуалізованим, оскільки приватне завойовує все більшу територію соціального, а індивід набуває все більшої суверенності. Його інтереси визнаються як певна цінність, яку не слід уніфікувати із цінностями та інтересами суспільства, підлаштовувати під них. «Розрідження» раніше стійких структур порядку, у які був «упаяний» індивід, тепер звільняє його й відправляє у вільне одиночне плавання вируючими хвилями сучасності. Порятунок потопаючих воістину став справою самих потопаючих», – констатує Л. Горбунова [3, с.47]. У сучасному суспільстві все більш активно відбуваються процеси поступового звільнення індивідів від впливу соціальних спільнот (груп, локальних та виробничих спільнот). При цьому суспільство не розпадається на автономних індивідів. Канадський філософ та соціолог Б. Веллман вважає, що на індивіда все більший вплив виявляє його персональна соціальна мережа. Дослідник стверджує, що нова модель соціальності у нашому суспільстві характеризується мережевим індивідуалізмом. Науковець вважає, що сучасний розвинутий світ знаходиться на етапі зрушення парадигми у тому розумінні, що люди та інститути взаємодіють між собою. Він виокремлює три етапи такої взаємодії: спільноти «невеликих коробок» (little boxes communities); «глокалізовані» мережі (glocalized networks); мережевий індивідуалізм (networked individualism) [15, с.11–25.].

У мережевому суспільстві індивіди мають змогу взаємодіяти з «іншими», переключати зв'язки між різними мережами. Це ще один позитив для розширення меж колективної дії. Ієрархії взаємовідносин стають горизонтальними і більш складно структурованими. Людина в соціальній мережі має власну персональну мережу. Термін «спільнота» описується швидше соціально, ніж просторово, тому зрозуміло, що сучасні спільноти, що утворюють колективну дію – це співдружність на основі спільних інтересів, ніж на основі родинних стосунків чи місця проживання. Таким чином, колективна дія спільноти стає ширшою.

Також, на думку Б. Веллмана, існує у мережевих взаємодіях зміна place-to-place комунікації на person-to-person комунікацію. Розвиток комунікаційних технологій – телефонної мережі та безпроводникового інтернету дозволяє людям бути менш залежними від місця. Відносини та зв'язки утворюються з людьми, а не з місцями їх перебування. У сучасному світі настав час дій індивідів та їх мереж, а не груп. При цьому зміни торкаються як власного життя індивіда, так і суспільного. Б. Веллман упевнений, що організація роботи, яка базується на інформації, також поступово переміщується до мережевого індивідуалізму. Віртуальні зв'язки йдуть на крок попереду та об'єднують людей з різних організацій в тимчасову мережу для співпраці над конкретними завданнями, де учасники задіяні в різноманітних проектах та робочих групах. Основою для побудови нового способу управління бізнесом є такі явища, як масова колаборація або масова співпраця. Масова співпраця – форма колективної праці, коли більша кількість людей працює незалежно над одним проектом в Інтернеті, використовуючи соціальне програмне забезпечення та інструменти співпраці [15, с. 11–25.]. Тобто відбувається переформатування колективної дії, в основі якої є індивід, але індивід не груповий, а індивід «мережевий», індивід, який існує і діє у віртуальному світі й використовує мережу для формування колективної дії. У цьому випадку мережа постає колективною дією, що має значну географію, адже сучасні можливості безпроводникового Інтернету сприяють тому, що учасники колективної дії можуть перебувати в різних місцях – там де є доступ до мережі.

Отже, в такий спосіб відбувається формування спільноти, яку В. Щербина називає віртуальною. На його думку, така спільнота, в цілому, зберігає всі істотні ознаки, за тим важливим винятком, що тут спільною для групи людей територією є віртуальний простір, безпосередньо виявлений через інтерфейси [7, с.139–149].

Розвиваючи думку про таку спільноту, варто зазначити, що її визначення співпадає з класичним розумінням мережі: це локальна мережа реально взаємодіючих в Інтернеті людей, що використовують для цього той чи інший спільний для всієї групи засіб спілкування. Вони об'єднані за принципом більш-менш постійних контактів внаслідок спільного для них інтересу [14, с. 12]. Вони спонтанно виникають, функціонують певний час і відмирають, якщо вичерпується їх сенс. Аналогічно можна сказати і про їх колективну дію.

Що ж до формування цієї дії цікаву думку висловив С. Сибіряков. Він зазначає, що мережі та блогосфера інтернету – гарна підмога для організаторів революцій. Самі ж технології революцій не нові. У популярній книзі Е. Саттона «Як Орден організовує війни і революції», виданої ще в 1995 році в Москві російською мовою, досить докладно описуються ці політичні технології. Автор зазначає, що прикладом інтенсивного впливу блогів на громадську думку можна вважати активне обговорення питання про правомірність дій Ізраїлю в Лівані в липні-серпні 2006 року. Ізраїльські блогери, серед яких виділявся експерт ІА REX Д. Ейдельман, активно підтримали дискусію з цього приводу. Спочатку вони захищали керівництво країни від критики, а після закінчення війни самі ж почали критикувати уряд і генштаб Ізраїлю. Висловлення в такій формі громадської думки стало однією з причин подальшої відставки найбільш одіозних ізраїльських чиновників [5, с. 202–210].

Також можна відзначити вплив блогів на громадську думку в період війни Росії і Грузії за Південну Осетію в серпні 2008 року. У російськомовній блогосфері інформаційне висвітлення тих подій назвали першою блогерською війною.

У своїй передвиборній кампанії в листопаді 2008 року Барак Обама активно використовував віртуальну колективну дію, що утворилася завдяки інтернет-технології, продемонструвавши їх важливість у сучасній політиці. Журналіст «New York Times» Девід Карр писав: «По суті, передвиборна кампанія Обама не принесла нічого нового. Він просто з'єднав разом під одним «прапором» всі нові медіа-інструменти, що призвело до появи небаченого раніше руху, яке забезпечило рух коштів до фондів, нових учасників в організації, сили для боротьби з наклепом і, головне – голоси виборців». Проте, на погляд автора, саме мистецтво з'єднання різних елементів і подій (інтеграція соціальних медіа та блогів) в єдине ціле з появою нових якостей системи з метою отримання системного ефекту (синергізму) і стало запорукою перемоги Барака Обама. Відразу ж після приходу до влади президент Барак Обама і держсекретар Хілларі Клінтон створили спеціальний відділ, відповідальний за впровадження інноваційних Інтернет-технологій у вирішення проблем уряду США. Таким чином, вже з січня 2009 року вони почали просування зовнішньополітичних інтересів США за допомогою соціальних медіа та блогосфери [4, с. 147–161].

З поширенням Інтернету та кількості його учасників, виникла можливість проведення революцій нового типу. Яскравим прикладом є

ситуація в Україні. З подіями, що виникли в нашій країні помітно активізувалося обговорення їх в інтернет-блогах і як наслідок виникли соціально-політичні конфлікти. Адже завдяки Інтернет-мережі про політичну ситуацію, що виникла в Києві, у короткий проміжок часу стало відомо в регіонах і усьому світі. На підтримку українського народу відбулися мирні демонстрації у Великобританії, Канаді та ряду іноземних держав. Люди усього світу стежать за подіями в Україні, надають різноманітну допомогу. В такий спосіб відбувається у короткий проміжок часу на невизначеній території формування колективної дії.

Отже, мережа, у нашому розумінні – це завжди взаємодія між індивідами спрямована на організацію групи з метою формування колективної дії для вирішення тих чи інших проблем. У цьому випадку під мережею розуміється група з трьох та більше осіб, що співпрацюють з метою досягнення не лише власних, а й колективних цілей.

Однак варто відмітити, що формування колективної дії у мережевому просторі неможливе без довіри, оскільки вона є обов'язковим компонентом мережевої колективної дії. На цей компонент у своїх дослідженнях наголошують П. Бурдье [8], Ф. Фукуяма [10, с.89–103] і П. Штомпка [12].

Довіра може виникнути лише на основі спільних цінностей, зіставленого сприйняття соціального світу, своїх власних та інших соціальних практик, усвідомлення можливості їхнього узгодження. Феномен довіри формується як результат реалізації когнітивних моделей соціальної реальності, які мають збігатися з основними компонентами, такими як погляд на національні інтереси, потреби локальних груп, цілі, що з цього впливають, пріоритети завдань, спільність інтересів, орієнтири та критерії ефективності взаємодії з точки зору взаємних витрат та вигод. Довіра (соціальний капітал) за П. Бурдье визначається відносинами, які підтримуються існуючими у конкретному суспільстві ринками та культурою на основі «реципрокності» («reciprocity»), тобто стану очікування взаємного обміну ресурсами. Вона є результатом мобілізації соціального капіталу як сукупності актуальних чи потенційних ресурсів, що пов'язані з наявністю міцних розгалужених зв'язків, які тією чи іншою мірою є інституціоналізованими відносинами взаємного знайомства і визнання [8, с. 48].

Отже, враховуючи особливості і темпи розвитку суспільства ми констатуємо, що індивіди в інформаційному суспільстві все частіше є учасниками мереж. Така участь має перспективи і неабиякий вплив на формування колективної дії. Адже мережа – це група окремих суб'єктів які

взаємодіють між собою на основі спільних цінностей і норм. Мережа сприяє структуризації комунікативного простору, створенню колективної дії віртуальних співтовариств, мережевих спільнот, які за певних обставин мають можливість трансформуватися у реальні об'єднання, що ставлять собі за мету досягнення певної мети.

Література

1. Бард А. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма [Текст] / А. Бард, Я. Зодерквист; [пер. с англ. В. Мишучкова]. – СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2004. – 252 с.
2. Бойченко М. Стійкі комунікативні спільноти й соціальні практики / Михайло Іванович Бойченко // Філософія та політологія у структурі сучасного соціогуманітарного знання (теоретичні та методологічні аспекти) / Л. В. Губерський, А. Є. Конверський, В. А. Бугров та ін. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2011. – 543 с.
3. Горбунова Л. С. Номадизм як спосіб мислення та освітня стратегія. Стаття 1. Онтологічні засади номадичного мислення. [Текст] / Людмила Степанівна Горбунова // Філософія освіти. – 1–2 (7). – 2008. – С. 45–60.
4. Сибиряков С. О. Роль соціальних медіа у формуванні громадянської культури державних службовців [Електронний ресурс] / С. О. Сибиряков // Зб. наук. пр. НАДУ / за заг. ред. О. Ю. Оболенського. – К.: Вид-во НАДУ, 2008. – Вип. 1. – С. 147–161. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpnadu/2008_1/09%20Doslid.pdf.
5. Сибиряков С. Соціальна медіа як середовище архетипового впливу на масову свідомість / Сергій Сибиряков // Політичне управління: теорія і практика. – 2013. – № 1. – С. 202–210.
6. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства [Текст]: [монографія] [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та інші]. – НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. – К., 2013. – 344 с.
7. Щербина В. Соціальні риси мережних спільнот / В. Щербина // Соціальна психологія. – 2005. – № 2 (10). – С. 139–149.
8. Bourdieu P. The Forms of Capital / P. Bourdieu // Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education / Ed. by J.G.Richardson. – N.Y.: Greenwood, 1985. – 248 p.
9. Cardoso G. Paquete de Oliveira Manuel J. Parauna Sociologia do Ciberspaco: comunidades virtuais em portuques. – Oeiras, Portugal: Celta Edito.ra, 1998. – 170 p.
10. Fukuyama F. Social Capital and Global Economy / F. Fukuyama // Foreign Affairs. – Volume 75, September-October, 1995. – P. 89–103.
11. Keck M. Activists beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics / M. Keck, K. Sikkink – Ithaca: Cornell University Press, 1998. – 222 p.
12. Sztompka P. Trust: a sociological theory. Cambridge: Cambridge university press, 1999. – 214 p.
13. Taylor R. In Memoriam J.C.R. Licklider (1915–1990) [Electronic resource] / Robert Taylor // Systems Research Center 130 Lytton Avenue Palo Alto. – California, 2002. – P.37–38. – Access mode: <http://memex.org/licklider.pdf>.
14. Wasserman S. Social Network Analysis: Methods and Applications / S. Wasserman, K. Faust. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 857 p.
15. Wellmon B. Little boxes Hocalization and Netuzorred Snduzdualism [Текст] / Barry Wellmon // Digital Lities: computational and sociological approaches, edited by makoto janabe, Peter van den Beselaar, and Joru Ishicla, 2005. – P. 11–25.

СЕТЕВОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ КОЛЛЕКТИВНОГО ДЕЙСТВИЯ: СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ

А. Полищук

Установлено, что на современном этапе развития сети вносят кардинальные изменения во все сферы общественной жизни, а соответственно влияют и на формирование коллективного действия. Примером этого является всемирная паутина, компьютерные обучающие программы, интерактивные инсталляции в искусстве, компьютерная анимация, цифровые видео и фотография, представляющих новое социальное пространство, которое оказывается в новых способах мировоззрения и миропонимания его человеком, в новых технологиях, формах, средствах деятельности и тому подобное. Отмечено, что сетевое взаимодействие является демократической и прозрачной. Участник сетевого взаимодействия является действующая, активная личность вокруг которой формируется коалиция и союз, что в априори образуют коллективное действие. Обосновано, что сеть – это всегда взаимодействие между индивидами направлена на организацию группы с целью формирования коллективного действия для решения тех или иных проблем. В этом случае под сетью понимается группа из трех и более человек, которые сотрудничают с целью достижения не только собственных, но и коллективных целей. Рассмотрено место доверия в сетевом взаимодействии и то какое она имеет значение для коллективного действия. Отмечено, что доверие может возникнуть только на основе общих ценностей, сопоставленного восприятия социального мира, своих собственных и других социальных практик, осознание возможности их согласования.

Ключевые слова: сеть, коллективное действие, группа, взаимодействие, виртуальный мир, доверие.

NETWORK INTERACTION AND FORMATION OF COLLECTIVE ACTION: SOCIAL-PHILOSOPHICAL ASPECT

O. Polishchuk

It is established that at the present stage of development the networks bring cardinal changes in all spheres of public life, and consequently have influence on the formation of collective action. An example of this is the World Wide Web, computer tutorials, interactive installations in art, computer animation, digital video and photography that present new social space, which is found in new ways of world outlook and worldview by the person, in new technologies, forms, tools, activities, etc. It is mentioned that network interaction is democratic and transparent. The participant of the network interaction is an active personality who forms around himself or herself the coalition and the union that a priori forms collective action. It is proved that the network is always interaction between individuals aimed at the organization of groups for the purpose of forming collective action to settle certain problems. In this case, the network is defined as a group of three or more people that collaborate to achieve both personal and collective goals. The place of trust in the network interaction and what it matters for collective action has been studied. It is noted that trust can arise only on the basis of common values, compared perception of the social world, own and other social practices, realizing the opportunity of their harmonization.

Key Words: network, collective action, group, interaction, virtual world, trust.